

POMER ĽUDÍ V EKONOMICKY AKTÍVNYM A NEAKTÍVNYM VEKU PRUDKO KLESÁ

Na Slovensku aj v iných štátoch EÚ rastie počet seniorov a klesá počet mladých ľudí. Dôsledkom je prudký pokles pomeru ľudí v ekonomicky aktívnom (15-64 rokov) a neaktívnom veku (do 14 a od 65 rokov).

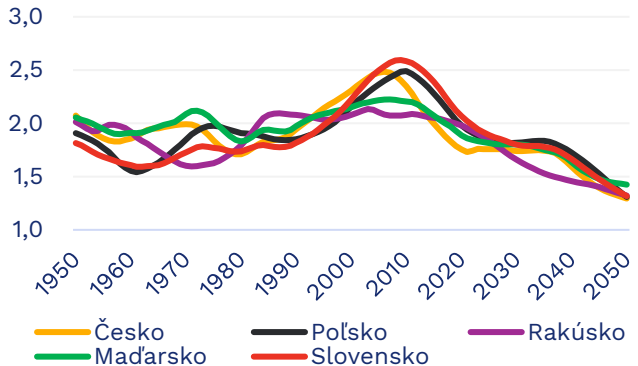
- Pomer počtu ľudí v aktívnom a neaktívnom veku dosiahol na Slovensku najvyššiu úroveň 2,6 ku jednej v roku 2009. Odvtedy klesol na súčasných 1,92. Do roku 2050 klesne podľa OSN na 1,32 ku jednej.
- Historicky najnižší pomer bol u nás na prelome 50. a 60. rokov, keď na jedného neaktívneho pripadalo 1,6 aktívneho. Podľa predpovedí OSN dosiahneme rovnakú úroveň v roku 2041 (Graf 1).
- Rozdiel bude v štruktúre ekonomicky neaktívnych ľudí. Kým v 60. rokoch pripadali na jedného seniora 4 ľudia v predproduktívnom veku, v roku 2040 to bude 0,5 juniora na jedného seniora (Graf 2).
- Štáty V4 a Rakúsko budú v roku 2050 patriť medzi pätinu štátov sveta s najnižším pomerom. Najnižšiu hodnotu (1,29) bude mať Česko na 150. priečke spomedzi 161 štátov s počtom obyvateľov nad milión. Slovensko bude na 143. priečke. Na opačnom konci bude Ázia, Latinská Amerika a Afrika.

ZAMESTNANCI MAJÚ VYŠE DVOJNÁSOBNÝ VYMERIAVACÍ ZÁKLAD OPROTI ŽIVNOSTNÍKOM

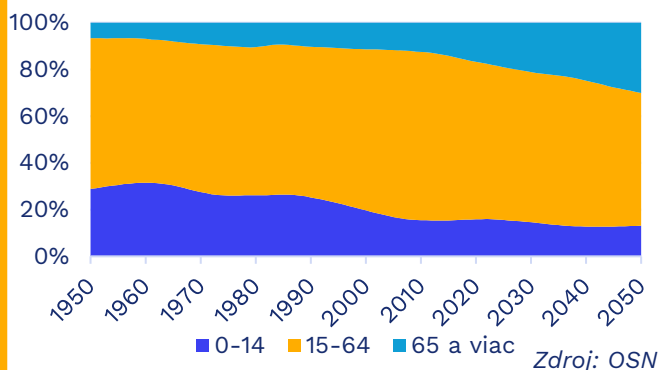
V decembri 2023 mali zamestnanci priemerný vymeriavací základ na platenie sociálnych odvodov 1 561 € a živnostníci 718 € (2,2-násobok). Najvýraznejší rozdiel je v bratislavskom kraji (2,5-násobok).

- Zaujímavosťou sú relatívne malé regionálne rozdiely v priemernom vymeriavacom základe živnostníkov. Najväčší rozdiel medzi kraji je menej ako 9 % (bratislavský verzus prešovský kraj). Ak sa pozrieme len na živnostníkov s vyšším ako minimálnym základom, dosahuje najväčší rozdiel 15 % (trnavský verzus prešovský kraj).
- Pri zamestnancoch sú regionálne rozdiely oveľa väčšie. Platy v bratislavskom kraji boli vlani v priemere o 35 % vyššie ako v prešovskom (Graf 3).
- Koncom roka 2023 bolo v Sociálnej poisťovni povinne prihlásených vyše 223-tisíc samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO). Až 170-tisíc živnostníkov (76,4 %) platilo sociálne odvody z minimálneho vymeriavacieho základu vo výške 605,50 € mesačne.
- Zvyšných 53-tisíc (23,6 %) platilo z vyššieho základu. Najviac živnostníkov platilo z vyššieho základu v bratislavskom kraji, najmenej v prešovskom (Graf 4).
- Uvedené porovnania vyplývajú z dát Sociálnej poisťovne spracovaných ISA.

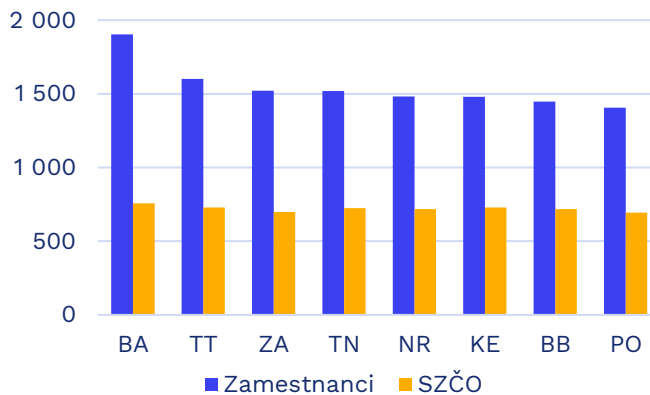
Graf 1: Vývoj pomeru ekonomicky aktívnych a neaktívnych ľudí

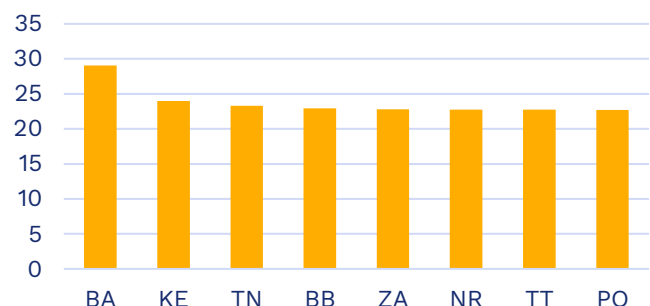
Graf 2: Vývoj podielu hlavných vekových skupín v populácii na Slovensku

Graf 3: Priemerný vymeriavací základ zamestnancov a SZČO podľa krajov (€, 12/2023)

Graf 4: Podiel SZČO s vyšším ako minimálnym vymeriavacím základom podľa krajov (%)

ŽENY PREVLÁDAJÚ PRI ŠTÚDIU PEDAGOGIKY, ALE STÚPA AJ POČET ABSOLVENTIEK IT

Najväčšiu prevahu majú ženy v pedagogike (83 % absolventiek) a prevažujú aj vo väčšine iných odborov. Výnimkou sú informačné technológie (83 % absolventov), strojárstvo a výroba (74 %) – Graf 5.

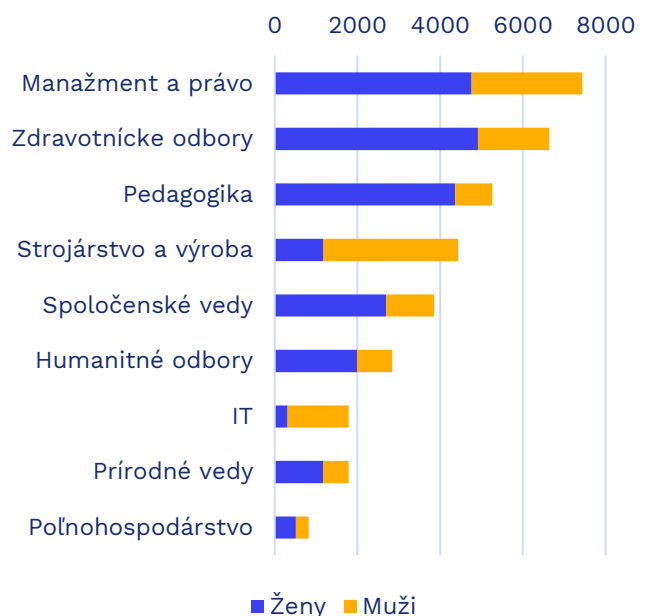
- Podiel žien s vyštudovaným IT odborom sa zvyšuje. Kým v roku 2013 vyštudovalo IT na Slovensku 12,4 % absolventiek, v roku 2022 to bolo 17,2 %. V rovnakom období narástol podiel žien aj v poľnohospodárskych odboroch (o 11,7 p.b.) či pedagogike (o 6 p.b.). Klesol v zdravotníckych odboroch, spoločenských vedách a žurnalistike.
- Z vysokých škôl na Slovensku v roku 2022 vzišlo takmer 35-tisíc absolventov, z nich 61,3 % boli ženy.
- Najviac študentov absolvuje právo a manažment (21,3 %), zdravotníctvo (19 %) a pedagogiku (15,1 %). Najmenej absolventov je v poľnohospodárstve (2,4 %), prírodných vedách (5,1 %) a IT (5,1 %).
- Hoci mnohé školy hlásia problémy s nedostatkom učiteľov, pedagogiku dlhodobo vyštuduje približne 15 % absolventov na Slovensku. Priemer v EÚ je 10 %. Podľa Inštitútu vzdelávacej politiky absolventi nejdú učiť najmä pre nízke platové ohodnotenie, nízke spoločenské uznanie či veľa stresu.

ĽUDIA V EÚ AJ NA SLOVENSKU VNÍMAJÚ AKO NAJROZŠÍRENEJŠIU DISKRIMINÁCIU RÓMOV

Výskyt diskriminácie voči Rómom vníma na Slovensku 55 % populácie. Priemer EÚ je 65 %. Je vnímaná ako najrozšírenejšia zo všetkých foriem diskriminácie v EÚ aj na Slovensku (prieskum Eurobarometer, 2023).

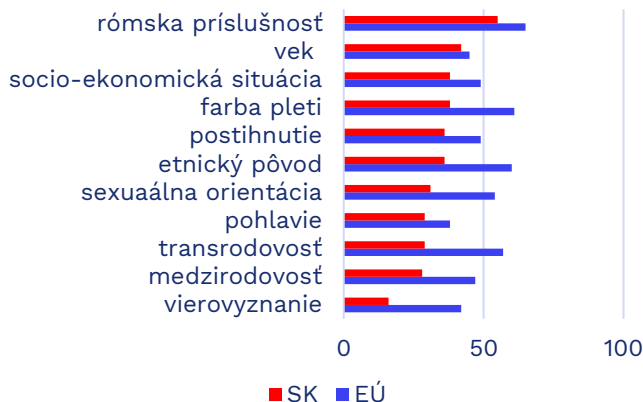
- Druhá pocítovaná forma diskriminácie na Slovensku sa podľa 42 % opýtaných týka veku (človek je vnímaný ako príliš mladý, alebo príliš starý). Rozšírená je tiež diskriminácia na základe farby pleti, či socioekonomickej situácie (38 % pre obe rovnako). Zdravotné postihnutie vníma ako predmet diskriminácie 36 % opýtaných a rovnaký podiel tiež iný etnický pôvod (Graf 6).
- Ak sa pozrieme len na trh práce, najrozšírenejšou oblasťou vnímanej diskriminácie v EÚ je vek kandidáta (52 % respondentov). Na Slovensku je to rómska príslušnosť (51 % opýtaných). Na druhom mieste je u nás diskriminácia na základe veku kandidáta (50 %) a na treťom na základe vzhľadu z hľadiska predispozícií ako výška, hmotnosť, tvár a podobne (35 %). Na poslednej priečke je vierovyznanie (Graf 7).
- Pocítovaná diskriminácia môže súvisieť s reálnou diskrimináciou, ale rovnako aj s citlivosťou respondentov na danú tému.

Graf 5: Počet vysokoškolských absolventov a absolventiek podľa odborov na Slovensku v 2022

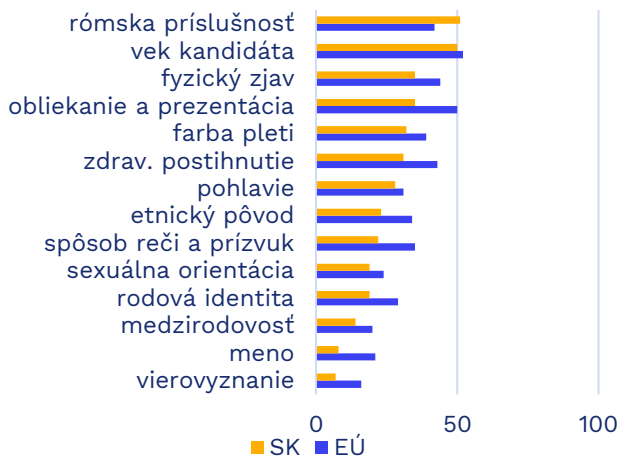

Zdroj: Eurostat

Graf 6: Vnímanie výskytu diskriminácie voči uvedeným oblastiam (% opýtaných, 2023)

Graf 7: Vnímanie diskriminácie na trhu práce podľa charakteristík kandidáta (% opýtaných, 2023)

Zdroj: Eurobarometer 535